

Ievads.

Pamatojoties uz pasūtītāja sastādīto projektēšanas (darba) uzdevumu, Dundagas novada būvvaldes izdoto plānošanas un arhitektūras uzdevumu Nr. 19/2010, kā arī VKPAI Kultūras pieminekļu aizsardzības prasības (īpašie noteikumi) Nr.12/2313 2012.gada aprīlī - jūnijā izstrādāts rekonstrukcijas tehniskais projekts.

Tehniskais projekts izstrādāts uz saskaņota skiciņa projekta pamata. Tas izstrādāts atbilstoši darba uzdevumā noteiktajam: pagalma segumu atjaunošana atbilstoši paredzētajam funkcionālajam zonējumam, pagalma elementu, tajā skaitā paredzot vēsturiskās akas un liepas saglabāšanu. Projektā doti nepieciešamo inženierkomunikāciju izbūves risinājumi un planojamie būvdarbu apjomi.

Dundagas pils ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis ar Nr.6739, apstiprināts ar Kultūras Ministrijas 29.10.1998. rīkojumu Nr.128, publicēts laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" 18.12.1998.

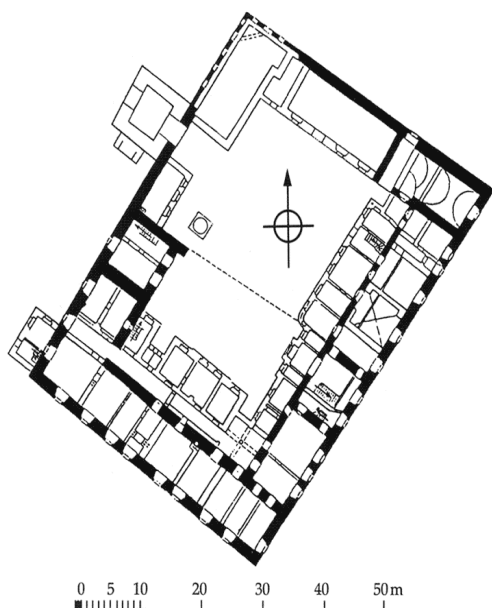
Vēsturiskā informācijas apkopojums.

Pils celtniecības laiks nav zināms, pirmoreiz rakstītos avotos pils minēta 1318. gadā. Tiek pieņemts, ka pils celta 13. gadsimta beigās. Pils vēl vairākas reizes mainīja īpašniekus.

17. gadsimta beigās pili sāka pārveidot no fortifikācijas par greznu muižnieku mītni. 1785. gadā pilij uzcelts trešais stāvs.

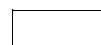
1872. gadā pils smagi cieta ugunsgrēkā, kurā gāja bojā telpu interjers. Nākamo reizi pili ugunsgrēks izpostīja 1905. gadā un 1909. gadā tika uzsākta pils atjaunošana un pārbūve pēc H. Pfeifera projekta.

Kopš 1926. gada pils tiek izmantota sabiedriskām vajadzībām, šeit dažādos laika posmos izvietojot skolu, pagasta pārvaldes iestādes, tautas namu, citas sabiedriskās iestādes. Pils tiek aktīvi izmantota līdz mūsdienām.

1.
attēls Dundagas pils 1.stāva plāns, Schmidt, 1921.gads

Pils pagalmu veido ap to izvietotie pils korpusi. Pagalma ziemeļu stūrī blakus vārtu tornim kapellas apjoms, kuram saglabājusies ārsiena un pagalma pusē atsevišķi sienu fragmenti. Galveno pils apjomu veidojošiem 13. - 17. gadsimtā celtie apjomi DA un DR korpusiem pēc 1872.gada ugunsgrēka priekšā uzceltas piebūves, tā ka pils sākotnējās, pret pagalmu vērstās sienas mūsdienās atrodas pils iekštelpās. Pēc 1905.gada ugunsgrēkiem priekšā uzceltām piebūvēm pārveidotas fasādes. Senākais ir ZR korpusa fragments vēsturiskās akas tuvumā. Apjoms pa kreisi no

vārtu torņa un ZA korpusa apjoms tapuši kādā no iepriekšējiem būvperiodiem.

2.

attēls no Latvijas Nacionālās bibliotēkas fondiem.

Ieskatu pils pagalmā, kāds tas izskatījies pēc 18.gadsimta beigu pārbūves redzam 2.attēlā. No tajā redzamā interesants šķiet seguma raksts ar sektoros sadalītu bruģējumu. Aiz koka konstrukcijas galerijas balsta noslēpusies(?) aka. Pagalmā redzams 1 koks, taču tas nevarētu būt pašreiz augošais. Interesanta 2 stāvu galerijas konstrukcija ar vītņu dekorējumu 2.stā'vā un uzbrauktuve (kāpnes) uz 2.stāva līmeni. Kā jau minēts iepriekš, pagalmā šo izskatu zaudēja pēc 1872.gada ugunsgrēka.

3.

attēls no Latvijas Nacionālās bibliotēkas fondiem.

Par iespējamo pagalma izskatu pēc rekonstrukcijas 19.gadsimta 2.pusē informācijas vizuālas informācijas nav, taču vērojumi dabā norāda, ka tajā laikā veidotās piebūves sienas un apdares fragmenti vismaz daļēji saglabājušies. Par senāko zināmo pagalma fotoattēlu uzskatāms 1917.gadā veikto uzņēmumu, kurā daļēji redzams pils ZA korpusa pagalma skats. Attēla centrālajā daļā redzams pagalma portāls, iespējams, ar zudušo jumtu, kuru piesedz pagalma centrālajā daļā augošais koks. Var pieņemt, ka tas ir tas pats šobrīd

augošais (liepa). Attēlā redzams, ka kokam nav veidota virs bruģa līmeņa pacelta apdobe. Attēlā redzams ar granīta plāksnē izliktā ceļa fragments. Attēla kvalitāte neļauj spriest par granīta plāksņu izvietojumu visā pagalmā un to, vai šobrīd esošais izkārtojums pilnībā atbilst vēsturiskajam redzams tikai divu paralēlu joslu loks uz portālu. Šuves starp plāksnēm grūti pamanāmas. Blakus granīta ceļam nojaušama lietussavācēja. Var izteikt minējumu, ka sākotnēji tā varētu būt veidota ar noteci (uz dīķi), kura laika gaitā aizsērējusi.

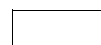

4.

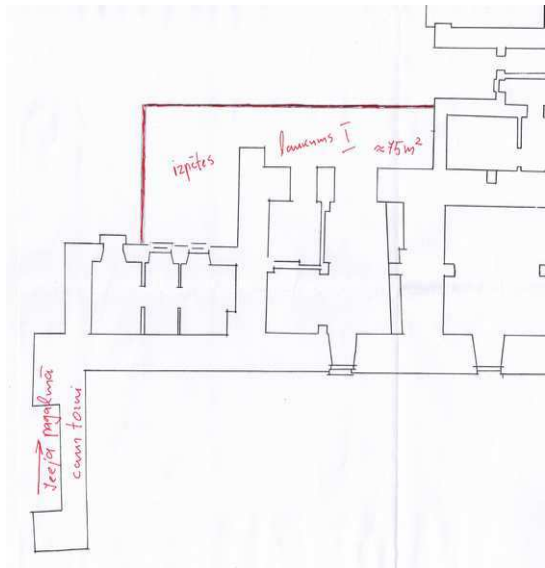
attēls CVM. neg. Nr. 27649, Foto: 08.06.1931.

4. attēlā redzams pagalma fragments ar ieejas portālu. Tā priekšā redzams laukums kas izliktas no granīta plāksnēm un bruģakmeņiem. Būtiski šķiet tas, ka laukumā šuves rūpīgi aizpildītas. Tas ļauj izdarīt secinājumu, ka plāksnēm būtiskas bija materiāla funkcionālās nevis estētiskās kvalitātes.

Kopumā var uzskatīt, ka pašreizējā veidola

pagalms ieguvis pēc 1909.gada, kad 1905.gadā nodegušu pili uzsāka atjaunot. Projekta izstrādāšanai un būvdarbu vadīšanai pieaicināja H.Pfeiferu -Braunšveigu. Ēkas būvēja un rekonstruēja savam laikam modernos materiālos un iekārtojumu - dzelzsbetona pārsegumi, centrālā apkure.

attēls

5.

Pils pagalmā veikti arheoloģiskie izrakumi. Pēc arhīvos atrodamās informācijas bijis 75m2 liels izrakumu laukums. Tas ticis iemērīts tā, lai ietvertu arī pagalmu ietverošās galerijas balstu stabu pamatnes. Kultūrslānis bijis 1,8 - 2,0 m biezs, atklāti seši 13.-19.gs.pagalma līmeņi un pils pagalmā bijusi aka. Dundagas pilī E. Mugurēvičs racis 1980./1981.g. Tiesa, pēc pārskata teksta izriet, ka bijis arī vēl otrs laukums, taču par to nav nekādas grafiskas norādes, nav zināms tā lielums un novietojums. Iespējams, II. laukums ir bijis I.laukuma paplašinājums, kad pētīta akas vieta. Izrakuma laukuma izvietojums redzams izrakuma laukuma skicē:

Esošā situācija.

Dundagas novada pašvaldības iestāde «Kultūras pils» aktīvi izmantota pili kā novada kultūras dzīves centru, vienlaicīgi pilī apvienojot dažādas funkcijas. Pilī izvietotas bērnu mūzikas un mākslas skola, jauniešu tūrisma mītne, tūrisma informācijas centrs, būvvaldes un citas iestādes.

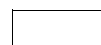
Izveidojot jaunas un rekonstruējot esošās inženierkomunikācijas, laika gaitā pārlūkts un daļēji bojāts iesegums – laukakmeņu bruģis un no liela izmēra laukakmeņiem kaltas taisnstūra formas granīta kvadrātiem. Kaut arī bruģis salikts atpakaļ, tas vietām sasēdies, vietām zudis zem sekundāriem uzslāņojumiem. Pils ZA korpusa 1.stāvā atrodas katlu māja, bet bijušās kapellas vietā malkas šķūnis. Daudzu gadu gaitā malka vesta ar smago traktortehniku pagalmā, tādējādi bojājot bruģa segumu.

Laika gaitā paaugstināts Pils ielas līmenis, pagalms atrodas zemāk par to un daļa lietus ūdens tek caur vārtiem pagalmā.

Pagalmā atrodas atrodas vēsturiskā akas vieta. Ūdens iegūšana akā nenotiek, tajā sakrājas lietus ūdens.

Pagalmā ir vairākas stādījumu grupas. Par autentisku uzskatāma liepa, kura šeit aug no 20.gadsimta sākuma. Pārējās ir lokāli veidotas puķu dobes, kuras izveidotas pēdējās desmitgadēs. Ticams, ka sākotnējais bruģis stādījumu zonā demontēts.

Pagalma segums ir nelīdzens, lietus ūdeni vietām krājas pelķēs. Pagalmā lietus ūdens no jumtiem tiek novadīts uz zemes (bruģa). Daļa ūdens nepareizas reljefa organizācijas dēļ iesūcas mūra konstrukcijās un daļa nonā arī pagrabā. Lietus ūdens savākšanas gūlijas nav pieslēgtas

centralizētai lietus kanalizācijai, nav ziņu ka tās būtu izvade uz dīķiem ap pili. Ticams, ka ūdens uzsūcas gruntī, vēlāk nonākot pils mūros.

Pagalmā atrodas vairākas kanalizācijas izsmelamās bedres. Pēc lietotāju informācijas, tās nav savienotas ar centralizētu saimnieciskās kanalizācijas sistēmu. Daļa ūdens no tām uzsūcas gruntī, jo atsūkņēšana tiek veikta salīdzinoši reti

Zem bruģa ierakti vairāki elektroapgādes kabeli ar alumīnija dzīslām, to tehniskais stāvoklis nav zināms.

Cik tas nojaušams pirms esošā bruģa demontāžas, pils sienu pamatu daļas bojātas mitruma un sala ietekmē. Dažviet mūris sairis, apmetums atdalījies.

Pagalmā pie DA korpusa sienas rīzālīta atrodas 1909.g.-1914.g veidotais pagalma portāls ar stēlām. Tam izstrādāts rekonstrukcijas tehniskais projekts.

Rekonstrukcijas projekta priekšlikums.

Rekonstrukcijas priekšlikums paredz sakārtot pils pagalmu, izbūvēt nepieciešamās apakšzemes inženierkomunikācijas un nodrošināt to funkcionēšanu.

Sadzīves kanalizācijas sistēma.

Paredzēts izbūvēt jaunu sadzīves kanalizācijas sistēmu, kurai pieslēdzami šobrīd izsmelamām bedrēm pieslēgtie cauruļvadi un veidojami jauni kanalizācijas pieslēgumi, samazinot pils iekštelpās esošo trasējumu garumus. Pavisam plānotas 5 akas pagalmā un viena ārpus pils uz gruntsgabala robežas. No tās paredzēts pieslēgums projekta „Papildus ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu rekonstrukcija un izbūve Dundagā ” ietvaros projektētā kanalizācijas vada Pils ielā akai Pi-K1-16.

Risinājumus skatīt projekta lapās UKT-1, UKT-2 un UKT-3.

Lietus kanalizācijas sistēma.

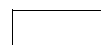
Paredzēts izbūvēt jaunu lietus kanalizācijas sistēmu pagalmā, tajā caur 1,5 t polimērbetona gūlijām ar čuguna vākiem novadāmas visas lietus ūdens notekas no pils jumtiem, kā arī gūlijas lietus ūdens savākšanai no pagalma bruģa. Pavisam plānotas 6 gūlijas -skatakas pagalmā, viena skataka pagalmā un divas ārpus pils uz gruntsgabala robežas. No tās paredzēts lietus ūdeni novadīt dīķī. Tā kā pagalmā nav paredzēta pastāvīgu auto stāvvietu ierīkošana, tad naftas produktu ķērājs nav paredzēts.

Risinājumus skatīt projekta lapās UKT-1, UKT-2 un UKT-4.

Abonenta elektroapgādes kabeli.

Pēc pasūtītāja vēlmes paredzēta esošo kabeļu nomaiņa no uzskaites sadales pie pils DA korpusa fasādes līdz galvenai sadalei un visus kabeļus pagalma daļā. Visu kabeļu trasējumus paredzēts saglabāt. Kabeļus paredzēts montēt Arot kabeļu aizsardzības caurulēs.

Risinājumus skatīt projekta lapās ELT-1, un ELT-2.

Pagalma apgaismojums.

Paredzēts, ka pagalma segumā iebūvētu gaismas ķermeņu nebūs. Pie ieejām pagalmā būs nakts (dežūr) apgaismojums. Atbilstoši pasākumiem, kuri tiks organizēti pilī, tās pagalmā paredzēts uzstādīt mobilus apgaismes ķermeņus.

Pagalma labiekārtojuma mērķis ir radīt sakārtotu, estētisku un drošu vidi, kura nodrošināt pils pieejamību un izmantošanas ērtību tās lietotājiem un apmeklētājiem.

Vēsturiskā akas vieta.

Vēsturiskās akas vieta šobrīd ir no palieliem laukakmeņiem izlikta (mūrēta) bedre ~1,5m dziļumā, kurā krājas lietus ūdens – no gaisa un ieskalots no bruģa seguma. Akai (vietai) nav virszemes daļas. Bedri apjož koka žodziņš.

Projektā paredzēts demontēt pašreiz esošo akas bedres koka nožogojumu. Akas sienu laukakmeņu mūris ir sliktā tehniskā stāvoklī, tāpēc paredzēta mūra nostiprināšana – spraugu aizdarīšana ar atbilstošu javu un pildījumu.

Paredzēts akas virszemes daļā betonēt ~0,4m augstu apaļas formas gredzenu un aku pārsegt ar ozola planku vāku un lūku tajā. Betona lietojums akas apjomā parādītu konstrukcijas mūsdienu izcelsmi, tajā pat laikā ļaujot nostiprināt esošā akmeņu mūra augšējo joslu un pasargājot aku no virsūdeņu ieplūšanas tajā. Koka vāks ~0,5m augstumā ļautu uz tā apsēties un atpūsties. Paredzēts, ka uz šī vāka kā postamenta tiks uzstādīta ziemassvētku egle. Vāka centrālajā daļā atvērums ar kalnu atveramu režģi. Tas ļautu iekļūt akā un to tīrīt.

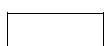
Apstādījumi.

Vēsturisko koku (liepu) paredzēts saglabāt. Ar akmeņiem aplikto apdobi samazināt augstumā, nenodarot pāri kokam, neizdosies. Laika gaitā koks izveidojis sakņu sistēmu, kura augstāk par pagalma līmeni. Tāpēc risināta betona gredzena izveide šobrīd esošās apdobes diametrā un augstumā, kas ļautu uz šīs malas ierīkot sēdvirsmu. Vienlaicīgi tas pasargātu koku no iespējamām mehāniskām bojājumiem un ļautu ērti apkopt, neveidojot īpašu apūdeņošanas sistēmu. Tas ļautu novadīt ūdeni un barības vielas pie saknēm. Gredzena iekšpusē paredzēts retināts laukakmeņu segums, kura starpās stādīti klājeniski augi.

Nākotnē paredzēta atsevišķu augu izvietošana vasarā transportējamās konteineros. Tas ļautu minētos konteinerus izvietot un pārvietot atbilstoši plānotajiem pasākumiem, papildināt to skaitu atbilstoši budžeta iespējām, kā arī pārvietot uz telpām ziemšanai.

Pagalma iesegums.

Rekonstrukcijas priekšlikums paredz pagalma ieseguma sakārtošanu un haotiski izveidoto apstādījumu likvidēšanu. Pagalmā šobrīd atrodas dažāda izmēra laukakmeņu bruģa un kaltām granīta plāksnēm -kvadriem. Kā jau minēts iepriekš, granīta plāksņu lietojums tīri utilitārs – veidotas divas kvadru rindas no vārtiem līdz pagalma portālam gludākai ratu aizbraukšanai līdz izkāpšanas vietai -laukumiņam pie ieejas portāla un atsevišķas plāksņu joslas staigāšanai gar ZA un DA

korpusiem. Plākšņu pašreizējais izvietojums nav aktuāls šī brīža funkcionālajam lietojumam – transporta līdzekļu iebraukšana tikai piegādēm un apkalpošanai, kā arī cilvēku ar kustību traucējumiem vajadzībām.

Rekonstruējot pagalma iesegumu, paredzēts izmantot visus esošos seguma materiālus. Trūkstošo materiālu vietā atlasāmi akmeņi tuvākajā apkārtnē. Esošo bruģi paredzēts šķirot pēc izmēra, bet granīta plāksnes pirms demontāžas numurēt, lai precīzi novietoto tās paredzētajā vietā.

Atbilstoši jaunajai ieseguma koncepcijai paredzēts izveidot vienu kvadru joslu no vārtiem līdz pagalma centrā izveidotajam no plāksnēm izveidotajam laukumam, nelielu kvadrātveida laukumiņu otrajā asu krustpunktā un pagalma ieejas portāla priekšā izveidoto (atjaunoto) laukumiņu. Atšķirīga izmēra bruģis lietots lielajos laukumos (Ø100-200mm) un joslās gar fasādēm un pa asīm (Ø250-400mm)

Kanalizācijas aku vāku iedziļināšanas iespēja precizējama būvniecības gaitā.

Nobeigums.

Rekonstrukcijas tehniskais projekts izstrādāts uz pieejamo materiālu un bez destruktīvu izpētes metožu lietojuma dabā. Izvēlētie risinājumi saglabā pagalma ieseguma materiālus un dod tiem jaunu kompozicionālo un funkcionālo nozīmi. Akas virszemes apjoms atveido zudušās akas tēlu, saudzē saglabājušos elementus un dod priekšstatu par pagalma kompozīciju. Tajā pat laikā netiek slēpts mūsdienīgu materiālu un faktūru lietojums, lai nozares profesionāļi nekļūdīgi pamanītu laikmetīgu darinājumu nevis vēstures viltojumu.

Komunikāciju izbūves laikā nepieciešama arheoloģiskā uzraudzība. Elektrisko kabeļu trases tiek veidotas pa veco kabeļu trasēm. Sadzīves un lietus kanalizāciju trasējumi ir jauni, jo noteikt iepriekšējos būvperiodos izbūvēto komunikāciju trasējumus, kurus izmantot jauno komunikāciju būvei nav iespējams.

Ja būvniecības laikā komunikāciju izbūves zonās tiks atklātas jaunas, līdz šim nezināmas konstrukcijas, komunikāciju trasējumi var tikt mainīti autoruzraudzības kārtībā.

Būvprojekta vadītājs, arhitekts: A. Špaks

